

Цетиње, 5. септембра

Између Аустрије и Угарске долази све до јачега и отворнијег сукоба. Политика мађарских партија иде, која мање која више, за тим, да се Угарска оцијепи од Аустрије. Једино да с њом буде везана персоналном унијом, то јест, једним владоцем, док и то каквом згодом не скину с врата.

Борба се води у правцу не револуциономе, него еволуционом. Хоће се да се постигне државна независност мирним развојем. Траже засебну мађарску војску, засебну мађарску банку и царинску независност мађарске државе. Када то постигну, постигли су и потпуну независност од Аустрије. Једино ће их како тако држати у „братској“ вези заједнички владалац. Наравно до прве прилике, а онда ће и њега у старо гвожђе, па наћи каквога Арпада, или кога који не припада дому хабсбуршком.

То се у Бечу јасно назире и зато стављају у покрет све што могу да до тога не дође. Ограничавају се за сад и они на мирнодопска средства, али ако ова издаду, неће се стидјети да очепату Мађаре и гвозденијем рукама. Већ толико пута поновили су ону крилату ријеч, да Угарску морају сваки сто година на ново освојити.

Тога ради из Беча се милим погледима гледа на гоњење немађарских народности у Угарској. У колико су ове више гоњене, утолико ће, рачуна се, више мрзити Мађаре и утолико ће прије у случају оружаног сукоба пристати уз Аустрију и помоћи да се Мађари и опет покоре. Оно исто што је било 1848. године.

Ту тенденцију има и мађарско-хрватски спор, па и такозвани веллеиздајнички процес у Загребу. И ту ће на крају крајева угарска изићи као варварска држава, а Аустрија преко свога цара као спасилац невиних.

У низу те подземне политике иде и захтјев, ма који је садашња мађарска влада пристала, да се у Угарској изведе изборна реформа са општим правом гласа. Иде се тиме на то, да се у Угарској омогући немађарским народностима да уђу у што већем броју у угарски парламент и тиме да се апсолутна превласт Мађара сузи.

Министри су то обећали, али неће да испуне. Најприје су тражили од краља (аустрискога цара), да им да такозване уставне гаранције. Нијесу му вјеровали и захтијевали су да им гаранцијама обезбиједи устав. Цар и краљ им је то дао, и сад је ред на њих, да испуне обећање, везано са тим гаранцијама, и да изведу изборну реформу. Јест ред је, али влада не може; изговара се на странке, а ове опет о том неће ни да чују. Баш кад би

изборну реформу и извели, поставили су се да не испадне онако, како су у Бечу хтјели, јер су у одредбе унијели и тај став, да право гласа имају само писмени грађани, који су навршили прописне године и плаћају извјесну квоту порезе.

У питању војске и засебне мађарске банке цар је отворено, јасно и гласно изјавио, да о засебној мађарској војсци и банци неће ни да чује. То је било ових дана. Засебна војска и банка значе потпуно оцјепљење, па евентуално и отворено непријатељство у току европских заплета, ако би мађарска влада нашла да Мађарима не иде у рачун да пристану на спољну политику коју Беч води. Аустро-Угарска би престала да постоји, а постајала би једна Аустрија и једна независна Угарска, те тако би као савезница Њемачке изгубила важност коју има, и могла би бити од ове напуштена — остављена Русији и Италији да се с њом разрачунају.

Из тих узрока дошло је до кризе мађарске владе још почетком овога лjeta. Требала је доћи друга влада, али међу Мађарима не бјеше људи који су хтјели и који би смјели пристати на бечку политику. Покушавало се с многим личностима, али се ни с једном није успјело. Најзад, кад се није могло доћи ни до какве солуције, одгодо се састав новог кабинета до јесени и влада Векерле—Кошутова остала је. Јесен је ту и криза је на ново ту. Оно што се очекивало није наступило: нијесу се измијениле прилике у корист Аустрије ни за једну длаку, напротив погоршале су се. Сад је заплет грђи но што је икада био. Нико не налази излаза, нико не види краја. Наступио је, по признању самих бечких листова, потпун хаос. Из мађарске министарске кризе помаља се криза дуализма, криза државна. У Аустрији говоре о тријализму. То има да буде мамац немађарским, а нарочито словенским народима, да помогну да се Мађари евентуално и оружаном силом дозову памети. Не питају се, хоће ли словенске народности, с погледом на стечено искуство послје 1848. године, пристати на то. И онда су спасавали Аустрију, па кад су је спасли, погодила се с Мађарима и овима предала на милост и немилост све оне који су се противу њих, а за цара, борили. Потакнути тим искуством словенске народности наилазе на мисао, да се не боре ни с Аустријанцима противу Мађара, ни совима противу Аустрије. Нека се сами носе.

Ко ће у овоме сукобу попустити, не може се погодити. Највјероватније је да ће попустити обије стране. Али тим процес распадања Аустро-Угарске на двије половине, на Аустрију и Мађарску, неће ни за

тренутак бити заустављен. Тим ће се само одложити акутност ове садање кризе, а процес разлагања ићи ће даље. Он се може зауставити само оружаним сукобом и поновним освајањем Угарске. Питање је само, хоће ли седи владалац Фрања Јосиф на то пристати? Његова потоња ријеч одлучна је, али то не значи и да је готов да извуче мач из корица. То може да значи и абдикацију и наставак борбе под новим царем, садањим престолонашљедником, а овај, како се зна, није особито наклоњен Мађарима, најмање томе, да се Угарска оцијепи од Аустрије. Мораће примити борбу, а у тој тешкој борби Србија и Црна Гора постаће драгоцјени савезници било Аустрије, било Угарске. Босна и Херцеговина ријешитиће, на чију ће мо се страну одредити.

Из Босне и Херцеговине.

Устав Босне и Херцеговине

И поред свих обећања, Босна и Херцеговина није још добила устав. Тешко да ће га скоро и добити. Између Аустрије и Угарске дошло је око тога до сукоба и сада се бије љути бој око престоја Босна и Херцеговина је постала јабучка заваде између аустријске и угарске владе. И једна и друга би хтјела да за себе што више искористи ове српске земље, те суревњиво једна на другу гледа.

Угарска сматра да има прече право на ове земље од Аустрије и зато живо ради, да их што више подложи овоме утицају.

Аустрија заступа са свим друго гледиште. Она сматра да је Угарској довољно што јој је учинила извјесне концесије у овим земљама и не признаје никоме веће право.

У том трвњу отишло се тако далеко, да је и сам устав сада доведен у питање. Угарска влада противи се да се устав обнародује у име цара и краља и тражи да се обнародује само у име краља. Осим тога угарска влада противна је и постављену аустро-угарског управника над овим земљама, него тражи да се постави бан.

И тако је стало на томе. И док се тако између Беча и Пеште ломе копља и бије бој око престоја, док ни једни ни други нијесу задовољни што им ове земље нијесу сасвим понаособ у рукама, докле се нико и не осврће на једну Босну и Херцеговину. Њима како Бог да!

Присаједињење Босне Хрватској

У Хрватској се настојава да се Босна и Херцеговина присаједине Хрватској и Славонији како би се створио тријализам. Тиме би она постала и чињеница, са којом би се морало рачунати, те би то било од неоцењиве користи по Хрватску.

Али док Хрвати заступају то гледиште, то су му Срби, а нарочито они чије се коже све ово највише тиче — народ у Босни и Херцеговини, одсудно противни. Они траже аутономију и, кад су већ под туђином, неће никакве заједнице ни с ким, а најмање подређене.

О томе се власник и главни уредник „Мусавата“, Смањлага Ђемаловић, изјаснио овако:

„Ми смо највећи противници присаједињења наше домовине Хрватској и Славонији и стварању неког тријализма. То би била пропаст, нарочито на нас Муслимане, јер би онда католичка пропаганда била још смјелија, и безобзирнија. Ми ћемо и од сада радити свим законитим средствима за аутономију Босне и Херцеговине. За аутономију је цио наш народ и ако наши властодржци то не вјерују, нека проведу плебисцит.“

Вијести из Турске

— Турски листови јављају, да ће Султан предузети на прољеће путовање по румелијским вилајетима. Том приликом посетиће Солун, Битољ, Косово и нека мјеста у Албанији.

— Једно изванредно изасланство ових дана отпутоваће из Цариграда у Ливадију да у име Султана и отоманске владе поздрави рускога цара и царицу. На челу изасланства биће министар иностраних дјела Рифаат паша.

— Министарска криза у турској свршила се тиме, што је министар грађевина Норадунгијан дао оставку. Велики везир Хилми паша је позвао је био Халацијана, цариградског народног посланика и понудио му портфељ министарства грађевина. Халацијан је молио великог везира да му остави 24 часа на размисање. Норадунгијан је изјавио, да се више не може примити никакве државне службе због слабог здравља, али прије ће бити да се он осјећа увиријеђен. Норадунгијан је примјер савјесног и трудољубивог чиновника. Он је многе услуге учинио турској царевини.

— У Лондону постоји Балкански Комитет, чији су чланови врло угледни енглески политичари. По вијестима из Лондона, Комитет ће организовати и у Цариграду подкомитет. У пошљедње вријеме Бал. Комитет обраћа особиту пажњу на финансиске потребе балканских народа и ангажује енглеске капитале за финансиска предузећа на Балкану. Он је и закључење црногорског зајма у Лондону потпомагао.

— Јерменски патријарх Туријан поднио је оставку. Узрок је шљедећи: Пријеки суд у Адани осудио је пет Јермена на смрт. Јерменски патријаршиски савјет упутио је молбу министру унутрашњих дјела Талаат беју, да предузме мјере, да се ова казна не изврши. Министар је одбио молбу и патријарх је одмах поднио оставку.

Турски листови јављају, да је смртна казна замијењена овим осуђеницима са вјечитом робијом и надају се, да ће патријарх тргнути своју оставку.

Српство

Српство у борби. „Дубровник“ доноси: „Има неколико времена, да се с извјесних страна систематски ради и ровари свим могућим средствима противу српског народа. Радило се је, истина, и до сада, али прикривено, обазриво и са мање алармирања. А сада се ни на шта не пази.“

Противу Србије, која се је прилично консолидовала и која је почела да живи мирним и правилним животом, пуштају се у свијет најинфамније вијести, пуне жучљивих подвала. При томе се не штеде ни народне светиње, ни државне установе. А међународни обзир ишчежавају пред сврхом, да се нашкоди слободном дијелу српског народа. Према Црној Гори поступа се једнако, само на жалост, с већим успјехом у земљи, него би смјело да буде. Прогони у Босни и Херцеговини превршили су границе, а у Хрватској и Славонији приправљају се вјешала људима, који не ће да се одрекну свога имена и својих народних светиња. У Стару Србију и Македонију убацију се оружје, да се поједине нације међусобно крваве. А ни нама на Приморју не поспљу цвијећем путове.

На све стране, куд год се окренемо, видимо јасну тежњу, да се униште српски народ. Не треба нам за то износити и набрајати доказе, нити нам треба разбијати главу, да дознамо извор ове нечасне работе. Све то потиче из једне кућице, у којој се је приправила и водна чорба шкандалозног процеса велике издаје.

Оваки прогони, овако шикаирање нас може само да радује. Што су год објезде жешће, што год су прогони већи, то је Српство исправније према завјетној својој мисли. У осталом, Српство је и тежих момената преживјело, па ће преживјети и ове. Тјешти нас у велике жилавост и здрава свијест нашега народа. Ма како да је бројно малена наша нација опет је снагом своје националне свијести велика

и јака. Нема оне силе, која би нас могла прегазити и уништити. То нека упамте они, који су се на нас оборили.

По свим крајевима Српства народ је отворио очи, прозreo је смјер и сврху интрига, освијестио се је у много чему и са исправним радом спреман је да стане, као каква гвоздена запрјека, на поприште свим могућим интригама и подвалама. А и остали свијет, који је у Српству гледао до сада — по кривим и лажним информацијама — један дивљи народ, отворио је очи, и сада у њему види поборника правде и заточника слободe. То је свакако један несумњиви успјех, чија заслуга припада нашим тлачителима.

Данас се у цијелом свијету с интересом и са великим симпатијама прати развјетак наше народне ствари. За нас то више вриједи него велика ратна побједа, а наши душмани из тога могу да се увере, да у свијету нијесу изумрли осјећаји правде, да непоштени рад не може да има испјеха.

На гарнизима негдашњих својих домова, на крвавим разбијштима својих славних предака Срби су подигли свети храм живих, неугасивих осјећаја. Кроз вјековну борбу изашли су прекаљени и очеличени. Нека им се приправи страшиште, нека им се подигне вјешала, Срби не ће устукнути, већ ће и даље смјелу и отворено ступати напријед, свјесни свога права и своје коректности. Легалном и поштеном борбом, а не никаком издајом, Срби ће радити са своје добро и свој напредак.

Душманима и злотворима свога народа можемо само довикнути:

„Тирд је орах воћка чулновата,
Не сломи га, ал' саломи зубе!“

Српски патријарх у Бечу. Српски патријарх Лукијан Богдановић, који је о српској ствари држао онако сјајан говор у Земуну, отпутовао је у Беч, гдје ће бити примљен код ћесара. Као што новине доносе, он је отишао у Беч да протестује противу намјере Мађара, да се надријархат из С. Карловаца пренесе у Бутим Пешту и ради заузимања за оптужене Србе у Загребу.

Словенство

Помиловани Словаци. Они Словаци, који су се прошле године у јуну мјесецу у Чернову одупирали наметању свештеника мађарофила и зато били осуђени, помиловани су сада.

Нова хрватска странка. У Босни је основана нова хрватска странка, која се зове хрватска католичка удруга. Тако ће их од сада у Босни бити двије: хрватска народна заједница на челу са адвокатом др. Н. Мандићем и хрватска католичка удруга на челу бискупа Штадлера.

Сазив сабора. Службени аустријски лист „Wiener Zeitung“ донио је царски указ, којим се сазивају сабори Далмације, Истре, Трста, Галиције, Доње Аустрије, Салицбурга, Штајерске и Фаралберга за 3. о. м. Чешки сабор ће бити сазван 8. о. м.

50 годишњица ослобођења руских кметова. 1911. године навршиће се 50 година од како је руски цар Александар II. свршио једно историско дјело: ослободио милионе руских кметова и начинио их слободним грађанима. Овај велики

догађај прославиће сва Русија како доликује. Дума ће образовати посебну комисију, која ће водити прославу по свој Русији.

Како су Руси одскочили у начину прославе својих великих историских догађаја, види се по овом, што ће они овај јубилеј прославити оснивањем силних просвјетних и добротворних установа, а не дизањем споменика, како се то иначе ради. Петроградски одбор закључно је да подигне 40 занатликих школа у славу овога дана и два велика радничка дома. По унутрашњости основаће се велики број просвјетних и добротворних установа и фондова.

Занимљиво је, да прије 50 година руски сељак ријешен робовања спахијама. А сад, послје 50 година створен је закон, који се сад најживље провађа, а који ће ослободити сељака робства општини, „миру“ како веле Руси. Власник је земљишта у Русији општина „мир“. Сељак није имао правног власништва. То заједничко власништво сирећавало је сваку реформу у обрађивању земље, спутавало је иницијативу способних појединаца међу сељацима. По новом закону слободно је свакоме сељаку одијелити се од општине. Сељаци су ово једва дочекали и одјелују се јатомице, оснивајући тако слободна, приватна имања. Ова реформа је почетак препорода руског сељака. И ово је најбоља прослава ослобођења од кметства.

Сеоба у Сибирију. Исељавање руских сељака из Европе у Сибирију и Туркестан размахало се по свршетку руско-јапанског рата управо мађишким снагом. То је права сеоба народа. Ове године одселило се од 1. јануара до 15. јуна из Европе у Сибирију 563.000 душа. У години дана одсјели се сада на милион душа у Сибирију.

Ова је сеоба управо епохалне важности и у погледу културном, економском, а нарочито у погледу стратегском. За кратко вријеме прекрилиће руски народ она богата, неисцрпљена, недиригута плугом поља, која се шире у недоглед. Никнуће безбројна села и градови подићиће се путеви, железнице; куле фабричке дераће у брзо широм Сибирије облаке, небројени милиони, што леже закопани у земљи биће извађени на површину и умножити силно национално богатство Русије, дати јој нова средства за напредовање и толико потребан културни рад у руском народу. У мору руских досељеника утонуће нерушка племена азијска и повећати број руског народа. А што је главни ова сеоба, ако потрајемислетано неколико деценија уклатиће жуту опасност. А у случају рата даће сибирски руски народ доста мишица за одбрану домовине, и неће бити потребно, да се војска довлачи из ужасне даљине, из Европе, уз силни трошак и неприлике.

Уз то ће Сибирац за своју Сибирију, за свој завичај и праг кућни борити се мало другачије него европски Рус.

Но уз све то, ова сеоба ублажује у велико тешку аграрну кризу у Русији, доскаче оскудици земљишта у европској Русији. Јер што више сељака оде у Сибирију, то је пространје онима који остају, они дођу тако до потребне земље.

Ради свега овога и руска влада и руска земства помажу на сваку руку ово велико национално дјело. И за 20—30

година родиће се у Азији једна нова Америка.

Напад на Словенце. У Зиданом Мосту на железничкој станици напало је око 60 Нијемаца на шесторицу Словенаца, те су се нападачи разбили у чекаоницу, али су нападачи разбили врата и прозоре, јурећи Словенце. Када су Словенци изашли из воза у Видену, на њих су пуцали, али нијесу никога ранили.

Скупштина у Загребу. У Загребу је заказано неколико јавних скупуштина, на којима ће се уложити протест противу политичких прилика и неуставног режима у Хрватској и Славонији, те ће се, уједно, протестовати и противу загребачког процеса.

Поглед по свијету

Пољаци противу Бинерта

У Кракову је била скупштина пољске народне странке, на којој су били и сви посланници царевинског вијећа и галичког сабора. Предсједнику др. Станиском на овој скупштини дато је повјерење и примљена је резолуција, у којој се изјављује, да се странка мора борити против германизаторских тежња кабинета барона Бинерта.

Министарство саобраћаја у Угарској

Као што пештански листови доносе, ускоро ће се у Угарској образовати ново министарство за саобраћај. Као кандидат за министра помињу се државни секретар Стерењи и гроф Теодор Бафани. Хрвати сматрају да ће се оснивањем овог министарства ријешити само по себи језично питање у Хрватској тако, да се и на железницама служи хрватским језиком онако исто као по другим државним надлештвима у Хрватској.

Криза у Угарској

У Угарској је поново избила министарска криза услед несугласице међу министрима тако, да се већ сматра за свршену ствар промјена кабинета. У Пешти и Бечу држе се непрекидно министарске сједнице и вијећања да би се нашло излаза из такве ситуације.

ПРИВРЕДА

Универзална љетина пшенице. Управа пољопривредне статистике објавила је каква би према њезиним подацима могла бити љетина пшенице у години 1909.—1910. Ево што закључује:

У Шкотској је пошито више од 700 хиљада хектара земљишта пшеницом, па се може рачунати, да ће уродити око 1,500.000 тона лада.

У Француској ће пшеница дати 85.765 тона лада, што је 4% мање од прошлогodiшње. Ова ће држава морати увести око 600.000 тон. за попуњу унутарњег конзума.

У Немачкој ће продукција бити од 3.700.000 тон.

У Белгији 330.000 тон.

У Низоземској 150.000 тон.

У Швајцарској 3.800.000 тон.

У Португалу 285.000 тон.

У Аустро-Угарској 5.000.000 тон.

У Данској, Шведској, Норвешкој и Грчкој љетине ће дати око 500.000 тон. пшенице.

Она је била страшило за Гало-Романе. Кад би ипак овај народ освојио Европу она би саставила један конгломерат од којег би дух војнички и феудални мало по мало био искључен, а народ који не поштује западне идеје, који се никад не мијења — турски народ, кад би моновио пут до Беча и до центра Европе, ипак не би нас изненадила така освјета болесна човјека.

А ког ће народа прио нестати због идеја једнакости, притешњене до пошљедњих њених граница? То се не може знати, јер еволуција идеја није потчињена правилима или што правила која њој управљају није мало позната, а на пошљетку стога што има нарочитих околности које могу да убрзају или да одложе саму еволуцију. Шта у Француској и Немачкој два општа мишљења у томе, на које треба обратити пажњу. Али која ће од њих побједити? Која ће побједити над народом гдје се врши убрзање много прије, него друго над наглопошћу потпуно једнакости? Очевиديو је да ће неки одговорити за опште француско мишљење, јер је оно без претегга, и што је њемачко опште мишљење у равнотежи са духом дисциплинарним, ројалветичким и феудалним, који је много јачи од ње.

Пристајем да вјерујем у то, али је далеко од тога да је сигурно, јер та равнотежа може постати антагонизам, и спор између духа

У Италији 4.700.000 тон.
У другим државама 2.750.000 тон.

То је за државе, које не продуцирају толико пшенице, да би је могле извозити, него је још морају и увозити. А што се тиче оних, које извозе пшеницу, ево што проричу статистички подаци:

Америчке Савезне Државе, рачуна се, да ће г. 1909.—1910. продуцирати око 18,200.000 тон. пшенице.

Канада око 3.000.000 тон.

Аргентина 4.400.000 тон.

Аустралија 1.700.000 тон.

Русија 15.500.000 тон.

Индија 7.800.000 тон.

Балканске државе 3.200.000 тон.

Мала Азија 1.200.000 тон.

По овим рачунима дакле може се проценити, да ће свеопшта љетина пшенице год. 1909.—1910. бити од 86 милијуна и по тона лада. Прошла година 1908.—1909. је уродила са 84 милијуна и по тона лада пшенице. Ова ће година по томе уродити за два милијуна тона лада пшенице више него ли прошла. Али ипак не треба мислити, да је то доста, ако се узме да су резерве знатно снале, узроком мањка у производњи прошлости двију година.

Стање фабрика у Угарској. Из трогодишњег извјештаја министарства трговине види се, у колико се промијенило стање фабрика у Угарској од године 1898. до 1906-те. Подаци показују, да је године 1898. било у Угарској 2 хиљаде 545 фабрика, и у њима радило 231 хиљада 510 радника. Године 1906. било је фабрика 2 хиљаде 726 и у њима радило 320 хиљада 878 радника. По истим подацима вриједност производа се цијенила 1898. године на 1366 милиона 917 хиљада круна, а 1906. године на 2 милијарде 38 милиона 293 хиљаде и 257 круна. Дакле вриједност производа, снана, подигла се од 1908. г. до 1906 на 671 милион круна. Ова већа вриједност снана није постала отуда, што је можда повећана количина производа, већ је та већа вриједност снана постала отуда, што су сви снани покушали и то по самом владином извјештају са 10 процената. Број радника на 386 постотака, а вриједност годишње производње на 491 постотак.

Нове фабрике нијесу подигнуте у великом броју, већ старе су проширене и надопуњене. Од 1906. године подигнуто је непосредном државном помоћи 78 нових фабрика, у којима ради 11 хиљада 522 радника. Од ових имаде 20 фабрика за вулену производњу и ткање, 12 фабрика за производњу гвожђаних и металних предмета. Од године 1906. су проширене и повећане 84 фабрике, у којима је намјештено нових 10 хиљада радника. Од проширених фабрика су 35 за вулену и платнену производњу, а 9 фабрика за производњу гвожђаних и металних предмета. По горњим подацима можемо извести, да је априла мјесца године 1909. радило свега 2 хиљаде 804 фабрике, у којима је намјештених радника било по броју 342 хиљаде и четири стотине. Да развитак индустрије као и употреба производа слабо напредује доказ је и то, што извоз Аустрије у Угарску још у великој мјери траје, шта више расте, како се од стране угарске владе потпомагањем фабрика за кулећну производњу иде затим, да се томе стане на пут.

ПОДЛИСТАК

Идеје водиље у француској револуцији

Emile Faguet

— ПЕРЕВО К. М. Костик —

(Наставак)

Логика има својих негода и социјалисте цијелога свијета несвјесно су веома логични, осјећајући се, према разном темпераменту, или неодлучни или малтрани, или врло хладни, или одлучни непријатељи идеје отаџбине, која им смета и која им је главна препрјечка у њиховим намјерама.

Идеја једнакости, пошто је постала идејом социјалистичком, не говори више о идеји отаџбине. Она сада поштује прихватила рат класа, који је створио француску револуцију. Стари и средњи вијек, који нијесу ни знали за идеју једнакости код људи, а још мање за права човјечија, измичали су те рагове класе; али ти рагови класа нијесу вијали никада општу идеју или догму, које би их освјетлале, паједначиле и утврдиле. То су биле борбе силе, и покушаји да слабији груписани, и напљоњени једни на друге постану јачи од оних, који су догле били јачи од њих.

Сви модерни народи били су задихнути принципима француске револуције, који су

код њих били нека тајна врлина шитена и пријевара, али који су били израз економске ситуације, која је била мета код свих европских народа. Присуство и распрострањење идеја једнакости код једнога народа није оно што га стави више других и потчињава га њима, него је то виша сила ове идеје која задаје то питање. Народ слаби у колико се приближује социјалистичком режиму, слаби у колико је грађански рат тајан или јаван, или живљи, слаби у колико више постаје демократски, не стога што је идеја једнакости антипатриотична по потреби, него што она има у себи природну противуречност закона између духа једнакости и духа дисциплинара, а за све мисли које воде европске парде демократији, биће спора врло интересантна за студију.

Први народ који ће потпуно доћи до демократије или који ће се приближити њој много више него други, биће означен да га пегаје, и нестане га без борбе. Послаје нега биће други, затим трећи, док Европа не постане један велики народ, али тако хетероген и аморфан, да као и римско царство биће пљачка ма кога народа скучених идеја, јаким традиција и жарког патриотизма.

Репан се бојао Русије. Он је сањао о савезу Енглеске, Француске и Пемаца противу Русије, да би је боље сузбили у њене степе.

федуалног и духа једнакости може да баци Немачку у револуцију, која би трајала један вијек, а ослабла би је за два вијека. То исто вриједи и за Енглеску. Али може се знати код кога ће се народа ступати ка једнакости моћи извјестити потпуно, било споро било брзо, непрекидно или непрестано, или са регресијом. Кретање ка демократији неизбежно је; али има неке аристократије у виду формације, која задржава кретање демократско. Модерна је аристократија она новчана. То је најгора, казашете ми. Потпуно. Али све аристократије почеле су бити тако рђаве, као и оне које сачињавају најгору. Погледајте мало претке ове велике енглеске аристократије која.... Посматрајте мало претке млечачке аристократије. Новчана је аристократија у Америци, Француској, сјутра биће у Немачкој, јер Немачка, која прима на се да добије новчана, може постати, за двије генерације свјесна, моћна и општа душа народности. Не вјерујем, али је могуће. Трошење демократије спријечило би и опасности које кроз њу годна посе са собом и зајере. Друго кочење: централизација. Централизација је извјесно средство за истрошење демократије о којој говорим. Она ствара локална средишта, која имају аутономну силу, снагу енергија и воља.

(Свршиће се)

Дневне новости

Отпутовао. Њ. В. Књаз Мирко вратио се у сриједу вече на Цетиње са Крушевца, а данас у подне отпутовао је за Никшић.

Вратила се. Њ. В. Књагиница Ксенија, која је дуже вријеме била у иностранству, вратила се на Цетиње у пратњи првогађутанта Њ. Кр. В. Књаза Господара.

Брод „Црна Гора“. Најновијем броду Српског Бродарског Друштва, као што јављају биоградски листови, дато је име „Црна Гора“.

Јадранска жељезница. „Цариградски Гласник“ доноси: Као што је познато, давно је пројектована жељезничка пруга, која би ишла од српске границе код Мрдара преко наше царевине у Меду-у на Јадран. Мору. Жељезничко Друштво Жонксијон тражило је од наше владе дозволу да изучи трасу ове пруге. Влада је дала дозволу поменутом друштву и изучавање ће ускоро почети. Ова ће пруга бити од велике користи по нашу царевину.

Поново излази. Орган националне странке у Србији, „Српска Застава“ почела је поново да излази сваког другог дана.

Велеиздајничка расправа. Државни тужилац у својој завршној рјешци на расправи оптуженим Србима ради велеиздаје предложио је: Адама Прибићевића, Валеријана Прибићевића, Нера Бекића, Јоца Орешчанина и Сима пш. Живковића као кововође на смрт, а све остале на казну између 10 и 20 година робије. Разумије се, ако би се суд поводом за државним тужиоцем, свима Србима у Аустро-Угарској судила би вјешала само зато што су Срби.

Несрећа на маневрима. И при великим маневрима аустриске војске, који су били у Моравској, десила се велика несрећа. О њој страни листови јављају: У непосредној близини В. Мезерића један дивизион бечке коњице био је завојио на отвореном пољу. Али када је преко ноћ дошло до привиде борбе између дивизиона и једног одјелења пјешадије, коњи се поплаше од пуцњава, поотимају се и нагну и дивљи трк. Један наредник, кога су коњи прегазили, остао је на мјесту мртав, а око четрдесет војника оласно су повријеђени. Прозалећи кроз варошке улице поплашени коњи преглазили су масу људи. Има их 12 мртвих и преко 30 повријеђених. Коње није могао нико ухватити, него су по вароши јурили чак

и кад је свануло. Од како се маневри држе, оваког случаја није било.

Долази. Начелник министарства финансија, г. Милоје Ж. Јовановић, који је био на одсуству у Србији, долази вечерас на Цетиње.

Један жалостан догађај. Из Београда јављају шљедече: „На Господарин-дан је код нас велики сабор код манастира Ђурђеви Стубови. Музика је свирала, коло играло, младеж се веселила, као на сабору. Пред вече, кад се народ почео разилазити, отпочну неки наши дошљаци (тако се зову) пуцати и шенлучити по досадањем обичају, али ипак изван сабора. Власт како је у тим стварима хитра, пошље одмах заплети и аскере да ове похвате. Дошљаци се побоје и стану бјежати у један гај. Потјера стане пуцати, а ови се бранити. Изроди се читав бој. Народ у страху стане бјежати кућама. И на крају потјера убије Васа и Радосава дошљаке и мртве их у триумфу донесе пред уђуматом. Рањена је још и једна жена. У народу је овим поводом завладао велики страх и велико огорчење. Кајмакам се изразио, да се нико не шали с влашћу, јер је сад у пола пријеки суд. И ако кривице немамо морамо да трпимо све што год нас снађе“.

Путници. За последња три дана било је на Цетињу 58 путника са стране. У сриједу је било 21 путник и то: 8 из Аустро-Угарске, 7 из Турске, по 2 из Њемачке и Енглеске и по један из Русије и Шпаније. Било је још и двије породице. Из унутрашњости (наших поданика) било је 31. У четвртак је допутовало свега 29 путника и то: 13 Аустро-Угарске, 7 из Турске, 5 из Италије, 3 из Њемачке и један из Енглеске. Из унутрашњости је било 23. Било је још и двије женске. У петак је допутовало свега 18 и то: 5 из Њемачке, 4 из Америке, 6 из Аустрије 2 из Србије и по један из Турске и Француске. Из унутрашњости је било 26.

Вријеме. Од сриједи смо имали лијепо вријеме, али се зато данас небо тако наоблачило, да нам је опет у изгледу киша, које смо у последње вријеме и онако имали врло много.

ПРОНАЛАСЦИ

Ко је пронашао громобран? Прије кратког времена основано је у Француској друштво са задањом, да подигне споменик француском физичару Жаку де Ромазу, као правом проналазачу громобрана. А као што је познато, до сада се обично узимало, да је громобран прона-

шао ваљани Американин Венијамин Франклин. Али, судећи по неким старим записима, ни Франклин ни Ромаз нијесу прави проналазачи громобрана. А ако су га они пронашли, нијесу га пронашли први, јер громобран је познат од давних давнина. Нумизматички знају за силесију медаљи са сликама храма, на чијим се крововима налази оштар шиљак. На храму мисирског бога Хороса у Елфу и на Хаторовом храму у Дендари (у другом столећу прије Христа) налазе се нагниси, у којима се говори о дрвеним шиљцима превученим бакром, који служе за одбрану од грома. У јеврејском светом писму (Талмуду) има ријечи о томе, како жељезо служи за одбрану од муње и грома. Али ни стари Мисирци ни Јевреји нијесу били први, који су знали за громобран. Стари Индијанци су знали добро за њега, и сви њихови храмови имали су громобрен. Дакле громобран није ствар за коју се тек од јуче зна, а што је било времена прије неколико стотина година, кад се за њега није знало, то још не значи ништа. За многе се ствари знало, па се каснија заборавило на њих, а послје се опет дознало.

Народно здравље

Заштита радника. — У Њемачкој је год. 1906. кажњено 21.291 особа зато, што су се одређеним о закон за заштиту радника. Међу њима је било 3296, који су кажњени, што су недораслу дјecu на рад употребљавали. — Колико би код нас било таквих преступника, да постоји такај закон? —

Вода и жељ. — Војска на врјуци и при попарима много жуди, па је обична појава, да војници сваки час воде траже и врло је много пију. А то није потребно, пићи је добро. Војник, који се, као што видимо, „воде палиша“, осјети, нестипа, доста иза тога, да је „добро угадео жељ“, али се убрзо увјери, да се ипак није много помогао. Не потраје дуго, а он се од оне славе воде почне необично знојити — тако, да још мање снајке и за посао слободан, него што је прије тога био. С тога је правило, да се војницима у таким приликама даје вода узјерено: — по мало, а често. Још боље ће учинити старјешина, ако научи своје војнике, да се осјећавају и своју жељ гасе само гутањима, или тек само туже, што ће оквасити усне, неће и ждрићемо. Неки веле, да је у таким приликама још боље, само уста исплакати, а у њу и не гутати — бар не често.

Задаћа официра у војсци. — Са здравственог гледишта задаћа је официра у војсци:

1. Да се угодна са отпорном снагом војника, и да у својим захтјевима на њу никад не прегопи мјеру.
2. Да не само чува, него и да развија снагу војника разноврсним вјешањем и подстицањем.
3. Да зна вријеме кад се ваља одмерити.
4. Да обучава своје војнике и неспријетне парани — првенствено у оним приликама, гдје се војници стављају на пут несвадаљиве преносе.
5. Да подстица и појачава позива вољу на рад и напрезање, чим се томе појаве повољније прилике.
6. Да вјешито и непримјетно изазове у војнику све, и пољедиве његове снаге, а да им тиме ипак не шкоди.

Све то моћи ће извршити само — хигијенски спреман официр, који, пазлеа, у Кривошијама у аустријској војсци није био.

Да болесника у постељи оперемо. — Чистоћа је и за болесника не само угодна, него и потребна. А да се увијек одржи, ваља болеснику свремена на вријеме и цијело тијело опрати. То га осјеђи, развиједи и оживи, а то му је по гдјекад и једини лијек. Нема, ваља, болести — сем неких

се: «О, свемогући Алаху, ако сам заслужио, да постигнем свој жељени циљ, то моја седластрупа харфа, да зајчи исто онако, као што је последињи пут, кад сам на њој свирао“. Затим повуче по струпама и струпе једногласно загудјеше, па поче пјевати. «Будући сиромак свима и ријечи су моје сиромашине, благодарећи Великоме Хадерилјазу снасао сам се велике погубље. Ма да сам јада и ријечи су моје, познај ме, мајко, твојега странаца. На те ријечи мајка му заплаче и упита га: „Како те зову?“ «Рашид», одговори он. «Једном смисли другом говори, Рашиде, рече старица, твојим ријечима раздробио си моје срце на ситне дјелиће. Похвалиће те успила сам, да ми је коса на глави посиједела. Ево има седам година, од како сам ослијеђена од суза. Дед ми рећи ти, који говориш баш као мој син, кад ће он доћи? И по други пут једна старица плачним очима замоли за одговор. Узалудно је он доказивао, да је њеп син, она му није никакво вјеровала. Послје мале почивке замоли мајку. «Дозволите ми, мајко, да узмем харфу и да пођем ту близу на неку свадбу, сестра ће ми за мном. Ја ћу пјевати и играти, и све што на свадби добијем допијећу ти, да га заједно дијелимо». «Не дам», одговори она, «од оног доба, од кад је мој син умакао у туђи свијет, њего-

ва харфа је непрестано висела ту о зиду». Он се вдео, да ће је чувати и ако је поквари, да ће је главом платити. А ако се и једна срууна осине», продужи Ашик Керби, «нека ми врат буде тањи од не».

Старица му одузме путничку торбу и дозавиши, да је пуна новца, — пусти га. Пошто му је сестра показала кућу у којој су се хориле сватовске пјесме, остао пред вратима, да слуша шта ће бити; Ашик уђе унутра. У тој кући живјеља је Магуд Мегара, и те исте ноћи она је морала бити поведена за Куршуд Бегом. Куршуд Бег је био и весело се са рођацима и друговима, а Магуд Мегара жалосна са својим другарицама сједјела је у укусној и богатој одаји за шареном завјесом, држећи у једној руци чашу с огромом, а у другој оштри пож: она се закладе, да ће прије умрјети, него ли спустити своју главу на душеке Куршуд бегове. Па једанпут чује она иза завјесе, да је дошао некакав непознати човјек, који је овако говорио: «Добри људи! Ви се овдје веселите и радујете, дозволите то и мени жалосном странцу, да сједим с вама, а за то ћу Вам ја лијепо пјевати пригодне пјесме.» «А зашто не», рече Куршуд бег: «овдје драго воље пуштајемо сада свираче и пјеваче зато, јер је овдје сада свадба.

«Не сисај рану од отровне змије. — У нашем народу је обичај, да се змији ујед спаса. Вјерује се, да се отров из ране може исисати, како се не би даље по тијелу разишао. Али то вјеровање није баш тако основано, а у неким приликама може бити и опасно. Такоби и, пр. од змијина уједа могао би страдати онај, који би га сисао, а у то вријеме имао какву повреду на уснама, језику, пеницима или у оним гдје у устима — ренимо од плаћена зуба, од јангерице, од вродних и гнојавих десна, од жвала и краста и т. д.

Сок од малина („малинада“). — Као кувал паничак за болесника у ватри дају лекари и сок од малина. С хладном водом гаси врло добро жељ, осјеђи и попраши болеснику гусе у устима. Још је пријатније, ако се миења са хладном „содо“ („сифоном“) или са каквом мисралпом („дисфелом водом, која реска. Само што се таква киејела вода не смије давати болесницима, који пљују крв или који пате од срца.

Лака тробоља и лаки проливи. Тробоља и пролив умире се идесад, чим болесник прислече и трбух утопли. Још прије ће попустити, ако болесник попије чашу вреле воде или вреле кафе или вреле чаја. Врелој води добро је додати још и соли — колико се подноси. При том ваља и трбух топло дражати или топлом обласица привијати.

Као хљеб да се очисти. — Срества за чишћење има много. Једна су јача, а друга слабија. Слабија средства за чишћење (н. пр. равена, тазатинда, мед, пекмез и т. д.) узимају се у вече пред спавање, а јача (н. пр. лисет од «сене», спомево или рининово уље, будимска вода, каломел) узимају се изјутра.

Теј од шипака. — Теј од шипака (са дивљих руља) врло је кувал, а може се као лијек употребити. Нарочито је добар при разним обличима назеба и кад човјека често тјери на мокрене или кад мокри слезан талог (при ватару бешике).

Теј од шипака готово је овако: За једног болесника довољно је узети обичну канику пуну зрелих шипака, па их кувати један сахат у три четврти литра воде. Теј је готов, кад вода од шипака добије чисто ружичасту боју. Онда се проциједи и (шећером) олади. Може се миејати и с топлим или хладним млијеком.

Кратке Вијести

Јеловник прије 7.000 година. Јеловник европских становника у најстарије камено доба, т. ј. прије 7.000 година, био је према открићима дра Г. Бушана овако састављен: Јуха од коњске крви, зглобови од медвједа или лаваљ филе са собовим желудцом и, конечно, као главни јело, мамутски бубрези са шумским плодовима. Јеловник у млађе, камено доба, т. ј. прије 4.000 година, био је већ

Ашик Кериб

— ЉЕРМОНТОВ —

ТУРСКА ПРИЧА

превод Ђа. В. Беговић

(Наставак)

По учини још нешто: Кад будем причао, да сам ја за један дан стигоа из Арзијана у Тифлисе ишло ми неће вјеровати, те да бих доказао то, — да би вјеровали, дај ми какав знак!» — «Сигни се», рече он смијешећи се. «Узми испод копита коњскога глумић земље, па га остави под назухом и покажи, па, ако ти узневијерују, а ти знаовиједи, да дође код тебе слијенац који је седам година био слијен, покажи му њим очи и прогледаће.

Ашик узме глумић земље, испод копита бијелна коња, захвали се, и тек је успио, да подигне главу, човјека па бијелну нестане. Тада се он увјери, да његов снасиллац није нишо други, него Хадерилјас (Св. Ђорђе). Позво у поћ, Ашик Кериб, пападе кућу своју. Удари он у врата, својом дрхтавом руком, говорећи: «Ана, ана! отвори! Ја сам Божји гост и знам ја је и глдан сам; молим те ради твојега сина и тако ти живи био, који је у туђи свијет — пушти ме». Слаби гласић старице одговори му: «За пре-

нешто бољи: јуха од бивољег меса, грашак са сланином и киселицом или грах са јањетином, свињско месо на ражњу са шином, последије тога разне воће, водича од трнова цвијета и келтског вина, а мјесто црне каве козје млијеко са маковњачом.

Колико подноси наш желудац. И са овом су ствари неки људи разбијали главу, па су изнашли, да један здрави човек у 70-тој години живота изједи 1.280 пута већу количину хране, него што тежи његово тијело. То јест, да изједи око 53 или 54 хиљаде кила хране, и да попије око 51 хиљаду литара пића. Треба још рећи, да има људи, који изједу много више, и да их има, који још више попију. Има их, који пију толико, да се човек чуди, како не пукну.

Коњско месо у Паризу. По статистици године 1906. било је онога љета у Паризу 450 месарница, које су продавале коњско месо. Распачало се петнајест милијуна кила, за што је било убијено 58.734 коња, не рачунајући неколико стотина мазга и магараша.

Прича о папи Пију X. Садашњи папа Пио X. увијек се истицао као добричина, тако да је једанпут готово био ухањен ради своје прекомерне дарожљивости. То се је збило овако: Једном је отишао походити неког болесника, али дошавши у кућу, онази, да тај болесник лежи на голоме тлу и да нема ни сланице под собом. То је на свештеника Сарта — садашњег папу — тако дјеловало, да је под ноћ напратио на себе своју сланицу, те је одио сам пут болесникове куће. Али путем га сретну стражари, те га зауставе, мислећи, да је лупеж, који бјежи са украшеним плијеном. Свештеник им протумачи ствар, а стражари на то однесу сами сланицу болеснику.

Несреће у свијету

Грозно недјело „Црне руке“. У Њу-Јорку постоји дружба злочинаца, који обичавају разним имућним људима писати писма, те им обећавати смрт, ако не исплате означену своту новца. Ова дружба потјече из Италије, гдје се такођер баве живо таквим послом. Често се чује, да ови људи одводе родитељима њихову дјецу, а поврате их опет само уз исплату уговорене своте новца. У Њу-Јорку починила је оваква дружба, коју зову „црне руке“ кућу запалили. У пламену је изгорјело осам одраслих људи и петеро дјете. Ово је недјело још више престравило грађане, те се слијепо покуравају бездушним људима ове чете и шаљу им новца колико год траже.

Трагична смрт заљубљеног пара. Пластикар Руђеро Радичи на Сењској Ријечи, стар је 18 година, бежаше до безумља замиловао своју братучеду Ерсилу Поли, лијепу дјевојку, са којом је и становао заједно у улици S. Modesto. Пластикар је на своју младу љубовцу, премда га је она вољела са највећом оданашћу, био веома љубоморан, те је међу њима ради тога почесто долазило до свађе и разморица. Па тако дошло међу њима до ријечкања и прошле суботе. У суботу је најиме пластикар оставио своју службу, те се изговорио код господара са ријечима, да је необично љубоморан ради дјевојке, па да ради тога не може остати дуго на С. Ријечи. Хтио је да отпутује за Будимпешту. Пајек је тачно исплатио свога радника, који је у уторак заједно са Ерсилујом, отпутовао не за Будимпешту, како бијаше рекао, већ за Трст. Тамо је Руђера и Ерсилују задесила тешка несрећа. Општински чистач у Трсту Андрија Лауренчић, мирно је силазио прекојуче у јутро према граду. Пролазећи кроз Боскето, видио је на трви тијело једног младића и једне дјевојке. Када се приближио и додирнуо их, осјетио је са зебњом и препашћом у души, да су оба тијела хладна. За тили часак згринуло се на мјесту несреће мноштво свијета, а бијаше дозван прешно и лекар, који није знао ино, него да констатира смрт. У младићевој шаши бијаше стиснут реверер. Његова слијепочница бијаше простријелена. Дјевојка бијаше рањена са два зрна, која су јој пробила прса и изгубила се према срцу. Држи се, да су њихове љешине почивале онамо на трви најмање седам сати. Ерсилуја становала је у задње вријеме код неког свог стрица на С. Ријечи.

У Трсту су љубавник и љубавница походили своје рођаке, те су ручали у кући Радича. Претвараху као да ће се вратити на Ријеку, па су се заиста и укрцали у влак, што креће у шест. Али су они, како се бар чини, сишли у Набрешини, вратили се у град, пошли у Боскето и онамо је младић најприје устријелио љубовцу, а онда себе. Не зна се прави узрок ове несреће.

ИЗ БИЈЕЛА СВИЈЕТА

Жалост за ћерком. У уторак се у Загребу око 7 сати одиграла на Старчевићевом тргу потресна сцена, која је додјавила тамо неколико стотина особа. Једна 80-годишња старица покушала је самоубиство. Осамом догађају добијемо сљедеће податке: Некако око 7 сати пролазио је тргом д-ра Старчевића један официр и баш погледав на кућу број 1 кад се на прозор другог ката исте куће успела једна старица и хтјела скоцити доле. Видјећи њезину намјеру поче он у сав глас викати и довикивати људе. Својом виком је ипак успио дјеловати на старицу, те није одмах скочила доле. За то је сјела на прозор, испруживши ноге изван. Виком упозорени пролазници стадоше се заустављати и до мало је била на лицу мјеста огромна маса свијета. У то долети апотекар Книевалд из оближње лекарне на углу и полети горе у стан. За њим се натисне један трговачки помоћник по кад су дошли горе, нашли су врата закључана. Обојица се чврсто упру, па нешто ударцима, а нешто леђима провале врата. Скоро су закликтали од радости, кад су старицу нашли на прозору гдје сједи, бубњајући још увијек ногама. Брзо јој се приближе и чврсто је спонаду и увуку унутра још прије, него се је могла и снаћи. Спасење је попратила светиња силним одобравањем. Сада се установило, да је старица идентична са 80-год. старицом Мишком Меркади. Као мотив покушаја самоубијства наводи се жалост ради тешке болести једне ћери коју особито воли.

Из женидбеног завода. У француском је парламенту недавно изнесен приједлог о строжијем надзору над посредничким заводима за женидбу, јер се догађају свакојаке ствари. За поткријепу приједлога изнео је Маурице Царбс ову истиниту приповијест: Једнога дана, добио је г. X., пословођа женидбене агентуре, лист овога садржаја: „Штовани господине! Радо бих се оженио. Стасит сам човек, изображен, са 10.000 дохотака, а држим, да могу усрећити једну жену. До мизраза ми није особито стало, но хоћу само врло лијепу жену. Ако имадете што за мене, доћи ћу вам у вашу пословницу измађу 8 и 9 на вечер. „Пословођа се почеше за ухом. Награђене лепотице не дутају по улици. Женске са или без прошлости, којих има неколико на располагање, нијесу баш најбешше. Тако је био још задуљен у мисли, кад је добио и други лист. „Штовани господине! почео је лист, удова сам без дјете, 30 ми је година. Још бих, да ми је само једанпут бити сретном, ну само са чочеком, који ми се свици; кажу да сам врло лијепа, па зато нека ми је и муж лијеп. Имам иметка, па нећу гледати на новац.“ Пословођа је, наравски задовољно трљао руке и одмах одговорио на назначене адресе наручивши обје „добре партије“, да се ондје упознаду. Уречени сат ступи у пословницу онајприје гадни некакав старачић, ујасне грбе и искривљених ногу, а одмах иза њега гадна нека женетина, огромна носа и крезуба. У руци је држала „љенотица“, та иста крезуба бабускара, препотопни кишобран и огромну кошару. На обојници посјетиоца се видјело, да нијесу баш најљуднији. И не обазирјући се на ону женску закријешти онај старачић: „Овамо сте ме наручили. Шта желите од мене?“ Пословођа видјевши наказну бабу, сав се смете и промуца: Хтио сам вас само представити оној госпођи. Ја сам вас позвао, јер сте ми обоје писали.“ „Шта-а, ја да сам вама писао?“ извине се грбоња. „Ја у опште не знам, шта ви каните с тиме рећи,“ упадне самодопадно лијепа пауница. „Али молим вас, ево листова... Обоје сте писали, да би се женили и удале.“ „Ја да се оженим? То је збиља глупа шала,“ настави старачић. „За ову наказу, да се ја удам?“ упрћи се бабускара, узигравши се као расклимано млатило. „Ја ћу вам већ показати, с ким шале збијате, доврши стари, идемо у полицију.“ Пословођа је кушао на сваки могући начин, да их умири, но они ни да

чују. Коначно дође до тужбе, а ствар је завршила у судбеној згради, гдје је јадни пословођа осуђен, јер је морао прије тачно испитати и једну и другу понуду.

Српска Књижевна задруга

Позив на упис за XVIII коло (1909).

Осамнаесто редовно коло књига Српске Књижевне Задруге доштампава се, а до половине септембра мјесеца биће укоричено, тако да ће од 1. октобра почети и разашливање задругарима, како то прописује пословник Задругин.

У осамнаестоме колу ови су списи:

1. *Пјесме Војислава Ј. Илића*, друга половина, у којој су, поред краћих, већином пригодних, хумористичних пјесама Илићевих, сви већи спјегови његови, епски и драмски.

2. *Пауци, роман Ива Ђијића*, из живота нашега народа у Приморју.

3. *Драмски сајиси Јована Ст. Појовића*, књига III, у којој су до сад ниједне нештампане комедије његове, с предговором др. Ј. Скерлића.

4. *Милићевић Књига*, са животописом његовим и прегледом његова рада, научнога и приповједачкога, од др. Тихомиља Р. Ђорђевића и Јеремије Живановића.

5. *Ловчеви Зайиси*, од Ивана С. Тургењева, у преводу професора др. Јована Максимовића, друга половина.

6. *Нова Италија*, од Пиетра Орсија, у преводу проф. Мнотрага Ристића, са ликовима људи, знаменитих за стварање нове, уједињене Италије и двијема историјским картама, које показују ток тога уједињења.

Да не би умањила утицај онако корисне књиге, као што је *Нова Италија*, управа је измијенила своју ранију намјеру о дијелењу њену, у два кола, ово и наредно, и дала је цијелу у овом колу, али је обилежила као двије свеске (125. и 126.), јер је нарасла на 24 штампана табака. Седма књига, *Критичне Студије др. Љубомира Недића, књига III*, остављена је према томе за наредно коло, јер би се њоме пребацио и највећи број табака (90), који је одређен Правилима Задругиним за једно коло.

Управа се Српске Књижевне Задруге старала да у овоме колу, поред пријатне и нове забаве (прештампава се, строго узевши, само једна књига Милићевића), даде и поуке, каква је народу нашем, у данашњим приликама, неопходно потребна; и нада се да ће овим колом књига задовољити потребу и најширих и највиших кругова својих читалаца, те тако стећи још већи број задругара.

Пошто је с те основе, управа Задругина моли све вриједне и заузимљиве повјеренике, да настану да ове године упишу још много више задругара, како би се наша књига из године у годину растурала у све већем броју и у све даље и забаченије крајеве Српства. Задруга и повјереници, не смију се задовољити лањским бројем: поред већ више или мање поузданих старих задругара треба Задруги и задругарскога подмлатка и нових извора. С тога нека повјереници настану да у своје мјесту нађу поред досадашњих и нове задругаре, а нека уз то распрострају свој рад и на околна мјеста, у којима још нијесу имали задругара. Задруга је услјед тешких прилика, које су за нашу књигу зимус настале у неким неослобођеним крајевима Српства, изгубили ове године приличан број задругара, који ваља надокнадити

са других страна. Нека с тога наши вриједни повјереници неуморно и по неколико пута закупају на свака српска врата, па ће број задругара стално расти, а Задруга се све више снажити, да свој културни задатак врши све силније. Број задругара лањскога, XVII, кола дошао је до душе опег до близу 7.000, али је тај број још увијек недовољан према културној снази српскога народа. Повјереници треба да су прожети увјерењем, да они нијесу обични продавац, већ културни радници свога народа, коме овим послом дају добру и јестину књигу. Нарочито то треба да имају на уму свештеници и учитељи народни, којима растурање оваквих књига спада у најзахвалније послове њихова великога културнога задатка. Када наши повјереници буду и сами тако схватили овај повјеренички посао и ако га тако буду представили и купцима, несумњиво ће се број задругара за кратко вријеме удвостручити, те учинити да се и тиме српски народ изједначи са својим хрватским братом, који својој Матици Хрватској даје сваке године око 12.000 чланова.

Купљење задругарских улога треба почети одмах и улоге што прије послати *искључиво* благајници Српске Књижевне Задруге. Повјереници ван Србије могу, ако им је zgodније, улог послати на адресу Задругину и у Земун (Zemlin, poste restante), али се моле да истога дана извјесте управу Задругину у Биограду, како улоги не би дуго лежали на земунској пошти.

Експедирање књига вршиће се *стројо оном редом, којим стигну улоги*, те се моле повјереници и задругари, да похитају са слањем улога, ако су ради, да књиге раније добију.

10. августа 1909. год

у Биограду

Благајник

X. Лилер

Тајник

Драг. Костић

Предсједник

Српске Књижевне Задруге

Ст. Новаковић

Потпредсједник

Ср. Ј. Стојковић

Чланови:

A. J. Стевановић, Ант. Пантовић, Борив. Ј. Појовић, Драг. М. Јанковић, Жив. Ј. Јуришић, Јаша М. Продановић, Јер. Живановић, Јов. Скерлић, Мирко М. Појовић, Павле Појовић, Др. Св. М. Марковић.

Школске књиге, издања Државне Штампарије Књажевине Црне Горе и Краљевине Србије, продајем за ову школску сезону са 10% јефтиније од цијена на књигама, а све друге српске, грчке, латинске, њемачке, старословенске и руске књиге са 15% попушта.

Књижара

2,4

P. M. Калуђеровића.

ОГЛАС

Госп. Стеван Тофовић, комисионер у Солуну, који је ово дана лично походио Црну Гору, ставља своје услуге на расположење свима трговцима и у опште увозицима и извозницима у Црној Гори за сваковрсну робу коју Црна Гора увози или извози.

Солун као главно трговачко мјесто турске царевине свакако заслужује пажњу нашег трговачког свијета, те ће се многи услугама г. Тофовића корисно послужити.

Кореспонденција могућа на: српском, турском, француском, талијанском, грчком и арбанашком језику.

Услуга брза, тачна и солидна.

Адреса:

Petrouch Toffo, commissaire
11,20 Salonique (Turquie).

ЉУБИЧИЦА КРЕМ ■ НАРЦИС КРЕМ

... : : : : помада, сапун и пудер : : : :

НАЈБОЉЕ СРЕДСТВО ЗА ЊЕГУ ЛИЦА

... : : : : ФАБРИЧКА МАРКА „Parfumerie Delion“ — Paris : : : :

ПАТЕНТ ОТВАРАЊЕ ПОВЛАЧЕЊЕМ ЗЕЛЕНОГ КОНЦА

□ □ □ □ □ ЦЕНА 1,20 пер. □ □ □ □ □

Продаја по свима апотекама, трговинама и фризерницама. Ствариште код Калуђеровића књижара — Цетиње.

ПОМАЖИМО
СРПСКУ
ИНДУСТРИЈУ

Добија се у свима апотекама и боље уређеним трговинама и фризерницама

1—10

Главно стовариште код Калуђеровића књижара — Цетиње

СВОЈ
СВОМЕ